

Laurence Devillairs

Mică filosofie a mării

Traducere din limba franceză de

Iulia Bădescu

Cuprins

Plecarea. <i>Să prindem valul</i>	9
Mare sau ocean? <i>Refuzul etichetelor</i>	13
Marea Sargaselor. <i>Să evităm capcana regretelor</i>	19
Maree înaltă, maree joasă. <i>Să primim tot ce vine</i>	23
Albastru ultramarin. <i>Arta de a ne înfrumuseța zilele – și nopțile, deopotrivă</i>	29
Ca o insulă în mijlocul mării. <i>Să fim noi înșine</i>	35
„Aici sunt dragoni”. <i>Îmblânzirea necunoscutului</i>	41
Pirații și pirateria. <i>Răul pe care ni-l facem uneori</i>	47
Ancora milostivirii. <i>Să știm să ne adăpostim de vânturi</i>	53
Fuga de sirene. <i>Cum să devenim surzi la manipulatori</i>	59
Toată sarea mării. <i>Să redăm gustul lucrurilor</i>	65
Constanța farurilor. <i>Să ne construim repere de neclintit</i>	69
Robinson Crusoe. <i>Măreția dulcelui farniente</i>	75
Să înălțăm pavilioanele. <i>Să îndrăznim să spunem ce simțim</i>	81
În largul mării. <i>Să știm cum să ne avântăm în larg</i>	85
Rău de mare. <i>Cum trăim cu inima frântă</i>	89
Marinarii. <i>Să fim eroii existenței noastre</i>	95

Malurile mării. <i>Despre importanța leneviei</i>	101
Capul Fricii. <i>Să avem curajul să folosim puterea imaginației</i>	107
Balena albă. <i>Să știm ce căutăm</i>	113
Banchiza. <i>Să acceptăm obstacolele</i>	119
Înotul. <i>Să scăpăm de apăsarea egoului</i>	125
Hazardul mării. <i>Cum ne protejăm de pericole</i>	131
Filosofia rechinului. <i>Să refuzăm obiceiurile</i>	137
Mulțumiri	141
ANCORE	143

Plecarea

Să prindem valul

*O, câți marinari, câți căpitani
Ce-au pornit voioși spre țărături îndepărtate...
Victor Hugo, „Oceano Nox”*

Oceanul este locul marilor plecări, acelea în care lăsam totul în urmă, și nu doar uscatul, pentru a ne avânta spre orizont, în larg. Aventura, frumoasa și nebuna aventură, este cea pe care o trăim pe mare, după ce am desfăcut parâmele, după ce am întors spatele tuturor legăturilor care ne țineau pe loc. Nu putem contempla marea fără să fim cuprinși de dorința irezistibilă de a pleca, de a ne elibera.

De ce anume? De o viață puțin prea banală, concentrată în jurul câtorva obiceiuri și automatisme. Marea ne cheamă să privim mai în larg, mai departe; ne face să ne simțim puțin rușinați de timiditățile și de spațiile

noastre prea înguste. Ea ne vorbește despre orizonturi îndepărtate și ne îmbie, deopotrivă, la o și mai mare detașare: să alunecăm în loc să pășim apăsător, să alegem imensitatea, să preferăm nelimitatul. Vastul, mărețul ocean ne invită la cutezanță: să plecăm! Acolo! Departe! Să gustăm din neprevăzut, să descoperim necunoscutul.

Căci marea își are propriile taine: ascunde în adâncurile ei o lume întregă pe care nu o putem vedea. Mereu schimbătoare, plămădită dintr-o mie și unul de valuri, este imposibil de cuprins: neîncetat în mișcare, niciodată aceeași, niciodată monotonă, rămâne neîmblânzită. Marea nu se lasă nici domesticită, nici colonizată: nu îngăduie să fie locuită. Poposim pe mare doar cu smerenie, o străbatem doar, lăsându-ne purtați de ritmul valurilor ei, supunându-ne mareelor ei.

Nu-i deloc rău să ne simțim astfel, atât de mici, purtați de ceva mai frumos și mai puternic decât noi. Însotți de mare, trecem printr-un proces de învățare anevoios, dar mântuitor: învățăm că nu putem nici stăpâni, nici programa totul. Imprevizibilul va face mereu parte din viața noastră, vor exista tărâmurile de mister care ne scapă – dar în mijlocul lor putem găsi și extazul. La urma urmei, ce înseamnă a trăi dacă nu a improviza, cu cât mai multă demnitate, lăsându-ne purtați de o încredere, de un optimism de neclintit?

Marea este, deopotrivă, locul furtunilor și al stihilor, al stâncilor ascunse și al naufragiilor, al valurilor dezlănțuite și al rafalelor violente. Poate fi plină de furie, învolburată și înspumegată. Este ultimul loc sălbatic de pe Pământ, ultimul teritoriu necucerit: noi, oamenii, suntem acolo doar simpli oaspeți, acolo trebuie să învățăm ce înseamnă smerenia – marionete derizorii în mijlocul valurilor, jucării ale hulei, ale vânturilor de nord-vest și de sud-vest*.

Dar marea înseamnă și soare și vacanțe, scoici și crustacee, plaje râvnite și visate. Este timpul libertății și al concediilor, al trupului ce se dezgolește și se oferă vânturilor. Baia tuturor voluptăților, unde ne eliberăm de apăsare în câteva ture de înot, unde sfidăm gravitația. Este fericirea alunecării, bucuria de a ne strecura printre valuri, inima noastră bătând la unison cu uriașa ei inimă sărată.

Într-un cuvânt, marea este viața. Ba chiar mai mult: este sensul vieții. Ea ne spune ce înseamnă să existăm – indiferent că suntem amirali sau simpli mateloți. Își oferă neobosit învățăturile și sfaturile celor care știu să asculte, care știu să se oprească, în tăcere, să-i soarbă filosofia. Pentru că ea este mișcare, ne îndeamnă să reflectăm la existența noastră prinsă în

---

* Vânturi din nord-vest (*le noroît*) și din sud-vest (*libeccio*, care suflă în special asupra Corsicii, dar și asupra Coastei de Azur și a Italiei). (n. aut.)

curgerea zilelor; pentru că ea este schimbare, ne amintește că și destinul nostru e făcut din ocoluri și meandre, din vânturi și marea.

Marea ne încurajează să ne îmblânzim temerile, să pornim în larg și să savurăm sarea vieții. Ea ne vorbește despre arta metamorfozelor, despre posibilitatea unor noi începuturi, despre resursele nebănuite și lumina verii. Să ne fie teamă, dar să îndrăznim, să spintecăm valurile și să privim drept înainte.

Și să rămânem mereu stăpâni ai propriului destin, căpitani ai sufletului nostru.

Mare sau ocean?

Refuzul etichetelor

Unii oameni pedanți găsesc o adevărată plăcere în a ne corecta atunci când spunem „mare” și ne referim, de fapt, la ocean. De parcă ar trebui neapărat să stabilim dihotomii acolo unde domnesc aceleași valuri și unde înoată aceleași sirene. Pentru acești scrupuloși ai cuvântului, există un răspuns inteligent: înainte de navigatorul Magellan, primul care a făcut înconjurul lumii cu vaporul, în secolul al XVI-lea, se vorbea pur și simplu de „Marea Oceaniei”. Punct.

Nu este chiar așa, căci, mai târziu, fiecărei întinderi din imensul ocean care înconjoară continentele i s-a dat un nume: Oceanul Pacific, Oceanul Atlantic, Oceanul Indian, Oceanul Antarctic și Oceanul Arctic. În vreme ce termenul „mare” a fost atribuit Mediteranei

și mărilor învecinate: Marea Neagră, Marea Egee, Marea Adriatică, Marea Tireniană, Marea Traciei, Marea Cretei... La acestea trebuie adăugate Marea Caraibilor, Canalul Mânecii, mai rece și ceva mai puțin turcoaz, Marea Roșie, Marea Scoției, Marea Arabiei, Marea Japoniei...

Doar aceste nume sunt de ajuns ca să ne facă să visăm la aventuri, la vânturile ce urlă și spulberă*, la Pasajul de nord-vest** și la promontoriile încă necucerite. Globul, se știe, este străbătut de sute de mări și oceane vaste, care trasează hărți sub formă de vene și artere, o rețea primordială și vitală de circulație a apei. Continentele par să se reducă la simple bucăți de uscat ieșite la suprafață, iar țările sunt doar niște insule în mijlocul tuturor acestor valuri.

Pedanții, care nu se lasă ușor convinși, vor spune că marea înseamnă acest carioaj, aceste drumuri lichide care au făcut posibile schimburile comerciale, în timp ce oceanul, cu imensitatea sa, a separat oamenii și continentele. Orașele și civilizațiile au fost

---

* Vânturile puternice de la latitudinile 40° Sud, 50° Sud și 60° Sud (*40° Rugissants, 50° Hurlants, 60° Déferlants*) sunt vânturi foarte puternice din Oceanul Antarctic, în apropierea Antarcticii. Numerele lor corespund paralelelor care le delimitează în emisfera sudică. Cei mai temerari marinari se mândresc cu faptul că au ocolit Capul Horn și au înfruntat aceste vânturi violente. (n. aut.)

** Pasajul de nord-vest a fost scopul multor expediții: permite accesul la Oceanul Pacific și Asia prin Atlanticul de Nord. (n. aut.)

construite pe țărmurile mărilor, romanii din Antichitate mergând până la a supranumi Marea Mediterană *mare nostrum*, „marea noastră”, de parcă ar fi fost o prelungire a pământurilor lor, inima bătândă a lumii cunoscute, punctul de plecare pentru comerț, explorări, descoperiri – și pentru războaie, deopotrivă. Și pentru naufragii, căci, de câțiva ani, marea a devenit locul pierzaniei pentru mii de migranți.

Să admitem, fie, că între ocean și mare există într-adevăr o diferență de dimensiune: marea nu are acel infinit al oceanului. Îi putem ghici limitele și contururile. Marea Arabiei sau Marea Omanului, cea mai mare dintre toate, se întinde pe mai puțin de 4 milioane km², în schimb cel mai mic dintre oceane, Oceanul Arctic, ocupă o suprafață de 14 milioane de km². Mările pot fi închise sau interioare, nefiind și cazul oceanului. Ele au o formă și delimitări, în timp ce oceanul pare să fi înghițit cu totul orice urmă de uscat. Oceanului îi revine sublimul imensității; mării, mângâierea limitelor?

Oare trebuie și noi să ne încadrăm în categorii? Să acceptăm etichetele care ne cataloghează, după caz, drept nerăbdători, calmi, timizi sau impulsivi? Suntem, oare, condamnați să fim ceea ce alții spun despre noi? Suntem măcar siguri că suntem doar ceea ce credem că suntem? Trebuie să acceptăm să fim înfiți în bolduri precum niște fluturi de colecție? Etichetați: Julien? Un sceptic. Florence? Prea sensibilă. Avem, oare,

dreptul să ne clasificăm și să ne „promovăm” precum niște produse sau specimene?

Nu. Trebuie să ne revoltăm împotriva etichetărilor și a catalogărilor! Să se spună și să se știe: nicio ființă umană nu rămâne încremenită pe vecie în caracteristici imuabile. Nu suntem, o dată pentru totdeauna, ceea ce suntem; avem darul metamorfozelor, talentul renașterilor.

Nu avem imobilitatea lucrurilor, ci avem mișcarea perpetuă a ființelor vii: putem deveni mai mult decât ne imaginăm, altceva decât părem. Mare sau ocean, unde este diferența? Eu, sensibil? Când vreau eu. Ranchiunos? Doar joia. Purtăm mereu în noi ceva ce ne poate surprinde, ceva care răstoarnă toate prejudecățile despre noi.

Nu ne limităm la faimosul nostru „caracter” – bun, rău, ușor sau dificil. Toate acestea, după cum am spus, sunt clasificări ale pedanților. Și dacă libertatea ar începe tocmai cu libertatea de a nu fi reduși la o listă de componente, de trăsături de caracter?

Unii repetă la nesfârșit că mărilor sunt mai sărate și mai puțin adânci decât oceanele: Mediterana atinge 5.300 m adâncime; incomparabil, într-adevăr, cu cei 8.500 m ai Atlanticului sau cu aproape 11.000 m ai Gropii Marianelor din Pacific – un Everest sub apă. Marea ar fi, așadar, o apă pe care o putem îmblânzi, o putem cuprinde între granițele uscatului. Ne-o

imaginăm zâmbitoare sub soare, cu respirația calmă și valurile liniștite. În timp ce oceanul pare mereu gata să se dezlănțuie, valurile sale alunecând nu ca niște mângâieri murmurate, ci ca niște palme furioase. Marea cea pașnică și oceanul cel năvalnic? Chiar așa?

Această viziune este o capcană. Marea pare calmă doar pentru a ne păcăli vigilența. Ne încredem în lăncezeala ei somnolentă, în complicitatea ei; ajungem aproape să confundăm albastrul valurilor mării cu azurul artificial al piscinelor. Ne „scufundăm” în ea, ne bălăcim în ea, încrezători. Dar marea este regina schimbărilor bruște, a transformărilor imprevizibile. Se distrează contrazicând prognozele, râde de cei aroganți.

Oceanul este mai franc, nu își ascunde jocul: își rostogolește valurile, avertizează asupra pericolului; își înlănțuie marea, pleacă și revine, de parcă ar fi marele orologiu al Pământului, tic-tacul său acvatic. Își proclamă puterea, o expune în văzul tuturor. Marea, în schimb, surprinde mereu: dimineața – strălucitoare și tăcută; după-amiaza – toată înspumegată și învolburată. Furtunile pe mare, mai ales în Mediterana, sunt cele mai înspăimântătoare: ne credeam la adăpost, contemplând ape încântătoare, și ne trezim apoi în fața unei furii parcă însetate de răzbunare.

Nu, nu există, pe de o parte, o mare liniștită, de o presupusă blândețe feminină, iar, pe de altă parte,

un ocean viril, plin de forță și mușchi. Nu trebuie să ne încredem niciodată în mare: are o mie de fețe, înșală toate țărmurile. Vorbește toate limbile, pentru a seduce mai bine și a-și păstra misterul, căci niciun calcul nu va putea spune vreodată cum va fi – ca uleiul sau ca spuma.

Iată, așadar, ce ne repetă neîncetat mările și oceanele: nu suntem ceea ce se spune despre noi, nu ne rezumăm la ceea ce credem că știm despre noi. Nici ceilalți, nici noi înșine, nici istoria noastră, nici durerile noastre nu vor reuși vreodată să ne închidă ermetic într-o singură identitate.

Marea Sargaselor

Să evităm capcana regretelor

Dintre toate mările Pământului, există una cu totul aparte: Marea Sargaselor. Dacă este unică și stranie, este pentru că nu are nici țărnm, nici vânt, nici val. Abia dacă putem să o numim mare, dar cu siguranță nu este un ocean. Un fel de deșert marin, unde nimic nu se mișcă, unde nimic nu alunecă. Este acoperită din abundență cu alge uriașe, asemănătoare unor tentacule de caracatiță – *sargazo* înseamnă „algă” în spaniolă. Cristofor Columb a fost cel care s-a încumetat să pătrundă acolo întâia oară. Navigând cu greu prin acel hățiș de alge, a irosit trei săptămâni în inima celor două Americi, prizonier al acestor ape stătute.

Toți marinarii se tem de Marea Sargaselor, această mare nemișcată și neînsuflețită – sau doar în aparență.

Ca o curiozitate, anghilele străbat mii de kilometri pentru a-și petrece noaptea nunții în această ciudată cameră marină. Ele pot parcurge până la 10.000 km pentru a ajunge aici. Pentru toate celelalte vietăți, Marea Sargaselor rămâne o capcană ce trebuie evitată.

Și nouă ni se întâmplă să fim opriți din drum, să rămânem în *acalmie*^{*}, fără vânt și fără țărnm, cu energia risipită și lipsiți de speranță. Sargasele reprezintă, în viața noastră, toate remușcărilor care ne apasă și ne trag înapoi, care ne împovărează și ne încetinesc – toate aceste „ar fi trebuit” sau „n-ar fi trebuit” care ne îngreunează traversarea. Marea Sargaselor este întinderea regretelor noastre, care ne ține captivi în mrejele faptelor trecute și ale șanselor ratate. Nu înaintăm, ci batem pasul pe loc, revenind neîncetat asupra neajunsurilor și greșelilor. Nu căutăm să înțelegem, ci doar ruminăm.

Ce să facem ca să scăpăm de acolo? Cum să găsim, totuși, o cale navigabilă? Cum să nu ne împotmolim în mlaștinile lui „Dacă așa fi știut...”? Nimic altceva decât să mergem înainte. Pentru că orice traversare a deșertului este exact asta: o traversare. Să traversăm, cu orice preț. Fără să ne mai întoarcem inutil. A naviga înseamnă a alege o rută și a o urma, chiar și fără certitudinea că am ales-o pe cea bună.

---

* Se spune și despre un velier imobilizat în larg de absența vântului. (n. aut.)